

Omvärldsspaning till ESF:s stöttning av social innovation

*Rapport av Sveriges nationella kompetenscenter
för social innovation, 2025*

Innehållsförteckning

Inledning	3
Mål och syfte	3
Metod	3
Resultat	4
<i>Fråga 1 – Svarandes samhällssektor</i>	4
<i>Fråga 2 – Angelägna behovsområden</i>	4
<i>Fråga 3 – Befintliga insatser</i>	7
<i>Fråga 4 – Önskeutlysning</i>	9
<i>Insikter från seminariet</i>	10
Reflektioner	12
Bilaga 1	14

Inledning

Europeiska socialfonden (ESF) har under 2021-2027 inrättat ett särskilt programområde för social innovation i Sveriges nationella ESF-program. Syftet är att främja nya lösningar som kan möta de utmaningar som finns inom social inkludering, arbetsmarknad och utbildning.

I ESF definieras social innovation som ”...utveckling och genomförande av nya idéer (när det gäller produkter, tjänster, metoder och modeller), och som samtidigt tillgodoser sociala behov och skapar nya sociala relationer eller samarbeten (...) varigenom samhället gynnas och dess förmåga att agera förstärks.” Tre centrala dimensioner har urskilts i social innovation:

- möta sociala behov
- förändra sociala relationer
- öka människors egenmakt (empowerment)

Sociala innovationer kan utvecklas på alla nivåer i samhället – från lokal till global nivå. De utvecklas i alla samhällssektorer – civilsamhälle, offentlig sektor, näringsliv och akademi – och ofta i tvärssektoriell samverkan. På Mötesplats Social Innovations [webbplats](#) kan du läsa mer om sociala innovationer.

Som inspel till ESF:s kommande utlysningar inom social innovation har Sveriges nationella kompetenscentrum för social innovation fångat upp aktuella behov och möjligheter genom en enkät till aktörer inom området, med rubriken ”Omvärldsspaning till ESF:s stöttning av social innovation”. Kompetenscentret drivs av Mötesplats Social Innovation (MSI) i samarbete med [Nationella nätverket för samordningsförbund \(NNS\)](#) och [Partnerskapet för sociala innovationer i Örebro län](#).

Det är andra året i rad som denna enkätundersökning genomförs och i denna rapport redovisas svaren och den analys av materialet som genomförts 2025. Ett stort tack riktas till alla er som bidragit till enkäten.

Mål och syfte

Målet med enkäten är att fånga upp aktuella behov och möjligheter för social innovation inom inkludering, arbetsmarknad och utbildning, samt andra områden inom ESF:s ansvarsområde. Syftet är att öka delaktigheten och förståelsen för vilka behov och möjligheter som finns och därmed bättre kunna anpassa kommande utlysningar från ESF.

Metod

För andra året i rad skickade kompetenscentret ut en enkät med frågor till aktörer som är verksamma inom områden som rör social innovation. Enkäten innehöll följande frågor:

1. Vilken samhällssektor tillhör din organisation?

- civilsamhället
- offentlig sektor
- näringsliv
- akademi
- annan

2. Vilka behovsområden inom social inkludering, arbetsmarknad och utbildning bedömer du/ni är särskilt angelägna att adressera i ESF:s utlysningar?

3. Känner du/ni till några befintliga innovativa insatser inom social inkludering, arbetsmarknad och utbildning, som har potential att spridas och skapa nytta i fler sammanhang?
4. Hur skulle din/er önskeutlysning se ut inom ESF:s satsning på social innovation? T. ex. vad gäller inriktning, arbetsformer m. m.

Tillsammans med enkäten skickades också ett förklarande brev, se bilaga 1, och efter ett antal veckor gjordes en påminnelse.

Nytt för i år var att alla som fått chans att svara på enkäten bjöds in till ett digitalt seminarium (9 juni 2025) där vi tillsammans gick igenom de svar som kommit in och hur de kan tolkas. Det samlade materialet från seminariet och sammanfattningar gjorda av kompetenscentrets arbetsgrupp har sedan använts som underlag för denna rapport.

Arbetsgruppen har också formulerat några egna reflektioner i rapportens diskussionsavsnitt, som baseras på en kombination av egna erfarenheter, tidigare kunskaper och den samlade bild som växt fram under arbetets gång.

Inför att rapporten skulle lämnas över till ESF genomfördes en muntlig presentation av rapporten.

Resultat

Vi fick in 108 kompletta och 116 ej kompletta svar, totalt 224 svar. Enkäter som endast innehöll svar om vilken samhällssektor respondentens organisation tillhör, men sen inga andra svar, togs bort. Kvar blev 114 svar varav något/några kan vara delvis dubbla om respondenten börjat svara och inte kompletterat enkäten för att vid ett senare tillfälle svara på enkäten igen.

Fråga 1 - Svarandes samhällssektor

Svaren på fråga 1 (*Vilken samhällssektor tillhör din organisation?*) är fördelade på följande sätt:

Civilsamhället	30
Offentlig sektor	68
Näringsliv	5
Akademin	7
Annan	4

Fråga 2 - Angelägna behovsområden

Arbetsgruppen sammanfattar och kategoriserar svaren från fråga 2 (*Vilka behovsområden inom social inkludering, arbetsmarknad och utbildning bedömer du/ni är särskilt angelägna att adressera i ESF:s utlysningar?*) på följande sätt:

Sammanfattning av svar från fråga 2

De behovsområden som lyfts fram i svaren är organiserade under tre huvudteman: *social inkludering, arbetsmarknad och utbildning*.

Utöver detta lyfts tillägg för *tvärgående teman om samverkan, systeminnovation och civilsamhällets roll* samt ett förtydligande om *extra prioriterade målgrupper*.

SOCIAL INKLUDERING

1. Utsatthet & exkludering

- Diskriminering, rasism, normer som exkluderar
- Ofrivillig ensamhet, fattigdom, hemlöshet
- Våld i nära relationer
- Brist på inkludering för personer med funktionsnedsättning, psykisk ohälsa, samsjuklighet
- Bristande inkludering av personer med kriminalitetsbakgrund eller belastningsregister

2. Grupper med särskilda behov

- UVAS (unga som varken arbetar eller studerar)
- Personer med låg utbildning och språkkunskaper
- Nyanlända, särskilt kvinnor
- Människor med svag begåvning, social fobi, eller neuropsykiatriska diagnoser
- Äldre i behov av stöd

3. Samhällsdeltagande & medborgarperspektiv

- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Medborgarengagemang och community-building
- Mötesplatser, social onboarding, kulturförståelse
- Brukarinflytande och stärkt egenmakt (empowerment)

ARBETSMARKNAD

1. Tillgång och tillträde

- Rehabilitering till arbete via civilsamhället
- Arbetsträning med fokus på språk och hälsa
- Lönestöd, lågtröskelverksamheter och differentierade arbetsuppgifter
- Anpassade jobb för personer med funktionsvariationer

2. Diskriminering & inkludering

- Strukturell diskriminering på arbetsmarknaden
- Begränsad inkludering av nyanlända och kvinnor med utomeuropeisk bakgrund

3. Arbetsmarknadens organisering och efterfrågan

- Koppling mellan utbildningsinsatser och faktiska jobb
- Efterfrågesidan försummas – behov av fler arbetsgivare/arbetsplatser
- Arbetsgivare saknar stöd att ta emot personer långt från arbetsmarknaden

4. Socialt företagande

- Stöd till arbetsintegrerande sociala företag
- Kunskapsöverföring från sociala företag till myndigheter

5. Specifika grupper

- Ungdomar i utsatta områden
- Långtidsarbetslösa
- Personer med aktivitetskrav (t.ex. från 2026 års regeländringar)

UTBILDNING

1. Språkutveckling

- Alternativ till SFI – yrkessvenska, språkkombinationer med praktik
- Språkutveckling för nyanlända mammor (t.ex. öppen förskola + språkundervisning)
- Språkträning kopplad till sociala sammanhang

2. Utbildningsformer och pedagogik

- Hybridpedagogik, peer-to-peer, gamification, AR/VR
- Folkhögskola och folkbildning i samverkan med civilsamhället

3. Tillgång och motivation

- Studiemotiverande insatser
- Förberedande utbildningar och kombinationsutbildningar
- Behöver nya metoder för personer utan studievana eller med låg begåvning

4. Regionala utbildningslösningar

- Campus-satelliter och utbildning i glesbygd
- Livslångt lärande för breddad kompetensförsörjning

TVÄRGÅENDE TEMAN & SYSTEMNIVÅ

1. Samverkan & strukturer

- Samverkan mellan kommun, AF, FK, civilsamhälle, näringsliv
- Behov av nya IOP-modeller (idéburet offentligt partnerskap)
- Sömlöst stöd – individcentrerat och sektorsövergripande
- Samverkanskompetens är nyckeln

2. Systeminnovation & flexibilitet

- Projekt som kombinerar individnivå och systemnivå
- Nya metoder för mätning och evidens
- Flexibilitet för nytänkande verksamhetsformer

3. Civilsamhällets roll

- Ökad roll för civilsamhället i rehabilitering, inkludering, samverkan
- Civilsamhället som komplement till offentliga insatser
- Skydd av civilsamhällets egna aktiviteter (t.ex. måltidsgemenskap)

EXTRA PRIORITERADE MÅLGRUPPER

- UVAS (unga 16–29)
- Utrikes födda kvinnor och män
- Personer med psykisk ohälsa, neuropsykiatriska funktionsvariationer, samsjuklighet
- Långtidsarbetslösa, försörjningsstödstagare
- Personer som står ”mycket långt” från arbetsmarknaden
- Ungdomar i kriminalitet eller med återfallsrisk
- Personer i glesbygd eller socioekonomiskt utsatta områden

Fråga 3 - Befintliga insatser

Arbetsgruppen sammanfattar och kategoriserar svaren från fråga 3 (*Känner du/ni till några befintliga innovativa insatser inom social inkludering, arbetsmarknad och utbildning, som har potential att spridas och skapa nytta i fler sammanhang?*) på följande sätt:

Sammanfattning av svar på fråga 3

De innovativa insatser inom social inkludering, arbetsmarknad och utbildning, som har potential att spridas och skapa nytta i fler sammanhang indelat i fyra kategorier:

1. Spridningsbara koncept och modeller
2. Specifika initiativ med spridningspotential.
3. Strukturella hinder som behöver adresseras för spridning
4. Förslag på insatser som kan förstärka spridning

SPRIDNINGSBARA KONCEPT OCH MODELLER

1. Idéburet offentligt partnerskap (IOP)

- En samverkansmodell mellan civilsamhället och offentlig sektor som skapar långsiktiga strukturer och tillit.
- Lyfts av flera som ramverk för innovation – särskilt för sociala företag, ungdomsverksamhet och hälsofrämjande projekt.

2. Arbetsintegrerande sociala företag (ASF)

- Flera exempel från hela landet visar på deras roll för att integrera människor långt från arbetsmarknaden.
- ASF kombinerar arbete, socialt stöd och språkutveckling – ofta i branscher med låga trösklar.

3. Helhetsmodeller för arbetsmarknadsintegration

- Blå Vägen ("Hela kedjan") – arbetar med arbeidskonsulent, arbetsträning, språkundervisning, digital inkludering och rehabilitering i ett sammanhållet flöde.
- Urkraft i Skellefteå, SAFE (Skyddsvärnet), Framtidsspår (Räddningsmissionen) m.fl. erbjuder liknande helhetsperspektiv.
- Potential: Utmärkt som grundmodell för samordnade kommunala insatser.

4. Matchning och inslussning genom praktik och korta utbildningar

- Jobbsprånget (IVA) – praktik för utlandsutbildade akademiker.
- Introduktionsutbildningar med upplevelsebaserat lärande och korta kombinationsutbildningar.
- Bilda och Stadsmissionen – korta jobbinriktade utbildningar med språkutveckling.

5. Modeller för brukarinflytande och medskapande

- Medskapandebyrån i Gällivare, Jämlik hälsa på Lindängen, Brukarstyrd mötesplats i Göteborg.
- Fokus på att individer och lokalsamhällen själva är aktiva medskapare i lösningarna.
- Går att tillämpa inom allt från ungdomsarbete till folkhälsa och arbetsmarknadsinsatser.

6. Digitala och AI-baserade verktyg för matchning och stöd

- FVO:s AI-projekt, SkillLab, MyDreamNow, Conecto och Valfärdsguiden – arbetar med AI för att matcha kompetenser, kartlägga behov och vägleda individer.
- Potential: Skalbart nationellt, särskilt i områden med få vägledningsresurser.

SPECIFIKA INITIATIV MED SPRIDNINGSPOTENTIAL

1. Social innovation och finansiering

- Massvis – en mikrofinansieringsplattform för samhällsinnovation.
- Sociala utfallskontrakt – nämns som ett sätt att finansiera insatser som ger samhällsekonomisk avkastning.

2. Nya sätt att kombinera arbete, boende och stöd

- Neighbourhood/Goalpeople – kombinerar arbetsintegration med boende. Används nu av Kriminalvården. Skalbart nationellt.

3. Lokala nav och kompetenscenter

- Inlandskommunernas modeller med kombinerade lärcentrum, praktikplatser och sociala aktiviteter till exempel i Skellefteå, Kalix.
- Potential: Glesbygdsrelevanta, men tillämpbara även i stadsdelar med komplexa behov.

4. Kreativa och kulturella projekt

- Kultur på recept – integreras i vård och stödverksamhet.
- Unghästen (Västerbottensteatern) – improvisationsteater för inkludering av unga.
- Söndagskul programmeringskurser för unga med NPF – visar hur fritid + kompetens + inkludering kan kombineras.

5. Unga i fokus

- Unga som mentorer inom digital inkludering – fungerar både som arbetsmarknadsinsats och brygga mot äldres digitala utanförskap.
- Youth Guarantee/Unga In – framgångsrik modell från Finland som kan inspirera svenska regioner.

6. Lokalt testade arbetsmetoder

- SIKT (Vetlanda kommun), Marykedjan (Svenska kyrkan), Impact i Timrå, Reg ExPro (Region Uppsala), C-sam (Samordningsförbundet Centrala Östergötland) – visar hur strukturerad samverkan regionalt ger bättre och mer jämlika resultat
- Stöd- och återhämtningscenter i Eksjö – biståndsfri hjälp till psykisk hälsa och social inkludering.

STRUKTURELLA HINDER FÖR SPRIDNING

- Många lyfter att offentlig sektor saknar verktyg för att skala upp framgångsrika initiativ.
- Ekonomiska incitament saknas ofta för att realisera samhällsnyttan.
- Projektlogikens begränsningar och EU-byråkrati nämns som hinder.
- Behov av kompetens om att arbeta i mellanrum mellan sektorer ("grängångare").
- Brist på långsiktighet och systematik i uppföljning, lärande och spridning.

FÖRSLAG PÅ INSATSER SOM KAN FÖRSTÄRKA SPRIDNING

- Skapa en nationell spridningsplattform för sociala innovationer.
- Utveckla ett system för evidensbaserad uppskalning, där både civilsamhälle, företag och myndigheter kan bidra.
- Stärk kapaciteten hos kommuner att leda samverkansprojekt och nyttja externt finansierade insatser klokt.
- Förenkla och möjliggör för fler aktörer (utanför myndigheter) att driva ESF-finansierade projekt.

Fråga 4 - Önskeutlysning

Till sist sammanfattar och kategoriserar arbetsgruppen svaren från fråga 4 (*Hur skulle din/er önskeutlysning ser ut inom ESF:s satsning på social innovation? T. ex. vad gäller inriktning, arbetsformer m. m.*) på följande sätt:

Sammanfattning av svar på fråga 4

Svaren kan delas in i fem kategorier:

1. Övergripande inriktning
2. Arbetsformer och metodik
3. Målgrupper och inkludering
4. Stödstrukturer och genomförande
5. Tematiska prioriteringar

ÖVERGRIPANDE INRIKTNING

- Fokus på att pröva, lära och justera längs vägen – inte detaljerad styrning från start.
- Stödja både utveckling av nya idéer och implementering av beprövade metoder.
- Inkludera social inkludering, arbetsmarknadsintegration, kompetensförsörjning och demokratiskt deltagande.
- Salutogent perspektiv: fokusera på resurser, möjligheter och styrkor snarare än problem.
- Platsbaserade satsningar med lokalt anpassade lösningar.
- Långsiktighet: gärna projekt i 3–5 år med möjlighet till fortsatt implementering.
- Ökad finansieringsgrad och mindre krav på medfinansiering, särskilt för civilsamhället och små aktörer.
- Enklare ansökningsprocesser, till exempel via flerstegsmodeller (förstudie > genomförande > spridning).

ARBETSFORMER & METODIK

- Agilt förhållningssätt – möjlighet att ändra riktning under projektet.
- Experimentellt arbetssätt: våga testa, dokumentera och lära av misslyckanden.
- Tvärsektoriell samverkan: civilsamhälle, näringsliv, akademi, offentlig sektor.
- Co-design och deltagardriven utveckling: målgruppen medskapare, inte bara mottagare.
- Teknik som möjliggör: t.ex. VR, digital inkludering, social teknik.
- Fokus på diskursiva metoder och dialogisk praktik – förändring genom språk och samtal.

MÅLGRUPPER & INKLUDERING

- Inte bara fokus på ”de som står längst från arbetsmarknaden” – utan även:
 - » Barn och unga i risk för utanförskap
 - » Utrikesfödda, kvinnor, äldre, personer med funktionsvariationer
 - » Enmansföretagare och små företag i civilsamhället
- Fokus på familjer och hela sociala situationer
- Projekt för unga 16–29 år som varken arbetar eller studerar
- ASF (Arbetsintegrerande sociala företag) som motorer

STÖDSTRUKTUR & GENOMFÖRANDE

- Ramprogram med kapacitet att:
 - » Fånga upp och stötta lokala initiativ
 - » Vidareförmedla medel
 - » Skala och sprida fungerande lösningar
- Basfinansiering till stödstrukturer (t.ex. Coompanion, Mikrofonden)
- Matchning och stöd i ansökningsprocessen
- Fler möjligheter till blandfinansiering: ESF som co-finansiär med andra aktörer
- Stöd för effektmätning och samhällsnytta

TEMATISKA PRIORITERINGAR

- Grön omställning och klimatkoppling med social inkludering
- Digitalisering i utsatta områden
- Demokrati, mänskliga rättigheter, inkludering och trygghet
- Nya affärsmodeller, social finansmarknad och sociala utfallskontrakt
- Förberedelser för höjd beredskap – civilsamhällets roll i krisberedskap

Insikter från seminariet

Efter det digitala seminarium som hölls den 9 juni 2025, där enkätsvaren och ovanstående sammanfattningar diskuterades har arbetsgruppen sammanfattat de material som grupperna tog fram under seminariet på följande sätt:

DELTAGARNAS FÖRVÄNTNINGAR

Seminariet samlade ett stort engagemang och nyfikenhet. Deltagarna uttryckte hopp om:

- Framtidsspaning och omvärldsbevakning
- Kreativt tänkande och gemensamt lärande
- Inspiration, idéer och energi
- Att få mer kunskap om MSI och kompetenscentrets arbete
- Bidra till social innovation som forskare eller praktiker
- Fördjupad förståelse för exkludering och hållbar inkludering

REFLEKTIONER FRÅN ENKÄTEN OCH SAMTALEN

- Stort engagemang och samsyn kring samhällsutmaningar.
- Behov av att möjliggöra testbäddar och experimenttytor där idéer kan testas utan byråkratiska hinder.
- Social hållbarhet och inkludering kräver bättre organisering, samverkan och strukturellt stöd.
- Viktigt att lyfta och vårda goda exempel och erfarenheter från fältet.

ÅTERKOMMANDE TEMAN I GRUPPDISKUSSIONERNA

- Samverkan och samskapande
 - » Samverkan behövs men är ofta svårt p.g.a. organisatoriska begränsningar.
 - » Förslag om att skapa designutrymmen, dialogforum och prototypytor.
- Strukturella utmaningar
 - » Svårt för små aktörer att delta – regelförenkling och bättre stöd behövs.
 - » Större fokus på långsiktig påverkan, inte bara projektfinansiering.
- Behov av demokratiska innovationer
 - » Fler verktyg och innovationsmiljöer för demokratistärkande arbete behövs.
 - » Dagens ESF-struktur begränsar arbetet med social innovation.
- Utsatta målgrupper i fokus
 - » Personer som lämnat kriminalitet eller våldsrelationer har särskilda behov (ex. egen försörjning, säkerhet).
 - » Språksvaga nås inte alltid av befintliga insatser – behövs bättre inkludering och samordning.
- Forskning och evidens
 - » Koppla akademien till praktiken – följeforskning, dialog, spridning.
 - » Krav på evidensbaserat arbete lyfts, men samtidigt viss kritik mot att allt ska utgå från sådant som redan är beforskat, eftersom det då riskerar att minska på den innovativa friheten och det som kallas divergent tänkande och kreativitet.

BRAINSTORMING: VÄGAR FRAMÅT

- Strategisk dialog med ESF:
 - » Prioritering av vissa samhällsutmaningar (till exempel inkludering, gängkriminalitet).
 - » Tydligare policyutveckling och stödfunktioner för social innovation.
 - » Mer fokus på testbäddar, policy lab och långsiktiga lösningar.
 - » Breddad aktörsbas, där idéburen sektor och mindre organisationer inkluderas.
- Önskemål om strukturförändringar:
 - » Frigöra sig från den strikta programområdesstrukturen och tillåta exempelvis kombinationer av kompetensutveckling, tillämpning och mer utforskande inslag i ett och samma projekt.
 - » Skapa plattformar där man möts ”i ögonhöjd” över sektorsgränser.
 - » Införa nationella program med bättre stöd till individer i övergång (t.ex. från kriminalitet till arbete).

MENTI - REFLEKTIONER TILL ESF

- ”Vi har inte råd att lämna någon utanför.”
- ”Möjliggör testbäddar och bollplank.”
- ”Alla ska få vara med – främja kreativitet och samverkan.”
- ”Ställ krav på forskning, men ge utrymme för innovation.”
- ”Regelförenkla så fler kan bidra.”
- ”Fler forum för dialog och idésnack behövs.”

SLUTSATS

Seminariet visade ett starkt gemensamt engagemang för social innovation – både bland civilsamhällets aktörer, akademien och offentliga aktörer. För att realisera potentialen krävs:

- Mer strukturstöd för testande och samverkan
- Tydligare policyinriktning
- Inkludering av fler aktörer
- Ett hållbart och forskningsförankrat utvecklingsarbete över tid.

Reflektioner

I detta avsnitt presenteras arbetsgruppens reflektioner om uppdraget generellt, respondenternas svar och de sammanfattningar som gjorts efter genomläsning och analys av samtliga svar och anteckningar från enkäten och seminariet.

Om uppdraget kan sägas att vi i arbetsgruppen upplever det som mycket positivt att nu för andra året i rad vidareutveckla dialogen mellan ESF och de aktörer som verkar inom de olika projekten som ESF finansierar, primärt inom program E. Det finns fortsatt utveckling som behöver göras gällande upplägg och kommunikation för att fler ska känna sig välkomna och bekväma med att beskriva sina behov. Samtidigt upplever vi ett stort engagemang och vilja från aktörerna att bidra genom enkäten redan nu. Förhoppningen är att vi till nästa år ska kunna vidareutveckla arbetet ytterligare för att än mer kunna lyssna in hur arbetet bäst ska utformas för att nå alla. Samtidigt konstaterar arbetsgruppen att uthållighet kanske är den viktigaste faktorn. Det tar tid att etablera och sprida en sådan här möjlighet och redan nu hör vi att fler aktörer fått upp ögonen för möjligheten och att det därmed finns ett växande intresse att delta vid kommande års enkäter. Arbetsgruppen bedömer också att det kommer att finnas ett värde i att bibehålla formen för att kunna göra jämförelser över tid och för att kunna analysera materialet, trender och återkommande teman, i sin helhet.

Här är fyra slutsatser som utkristalliserades efter seminariet:

1. Mer strukturstöd för testande och samverkan - organisation och organisatoriska frågeställningar

Samtliga svar betonar att dagens stödlandskap till sociala innovationer kännetecknas av splittrade regelverk, parallella uppdrag och korta projektcykler. Projekten förväntas knyta ihop aktörer som arbetar på helt olika juridiska och ekonomiska villkor – kommuner, regioner, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, idéburen sektor och ibland privata företag. För att lyckas behövs därför tydligt mandat, gemensamma beslutsvägar och ett gemensamt språk för mål, uppföljning och ekonomi. Satsningen med ett nationellt kompetenscenter för social innovation i ESF tillsammans med ett antal regionala noder skulle kunna vara ett svar på detta. Inte minst för att få till uthållighet och kopplingar mellan aktörerna i ekosystemet.

Att ytterligare länka samman ESF och den möjlighet som lagstiftningen om finansiell samordning skapar (Finsam) är en kompletterande idé. Det finns redan idag ett antal röster, NNS och SKR för att nämna två, som framfört önskemål om en mer tydlig styrning om att använda Finsams demokratiska infrastruktur till ett bredare innovativt arbete kopplat till ESF.

Respondenterna i enkäten understryker också vikten av personal som kan arbeta gränsöverskridande och samordnande, så kallade ”gränsgångare” eller samverkansledare som både har praktisk förankring i verksamhet och handlingsutrymme mot finansiärerna. Att utbilda och möjliggöra för fler gränsgångare räknas som en strategisk investering.

Civilsamhällets organisationer lyfts fram som legitima bärare av relationer och tillit i målgrupperna, men de upplever ofta att projektlogik och medfinansieringskrav exkluderar dem. Det efterlyses modeller som idéburet offentligt partnerskap, ramavtal eller regionala stödstrukturer som kan bära administration, metodutveckling och lärprocesser över tid. Här har bland annat samordningsförbunden visat att idén fungerar genom att bilda kluster med uppemot 40 kommuner inom ramen för samma projekt där samordningsförbunden utgör stödfunktion för drift och genomförande. Närheten mellan praktik och politik har ofta bidragit till att underlätta implementering och spridning.

Slutligen återkommer kravet på flexibel projektstyrning: insatser måste kunna justeras när individernas behov, lokal arbetsmarknad eller lagstiftning förändras – annars upprepar man gamla misslyckanden i ny kostym.

2. Tydligare policyinriktning - vilka samhällsutmaningar behöver ESF tackla?

Det mest genomgående temat är ungdomars utanförskap, särskilt gruppen unga som varken arbetar eller studerar (UVAS). Problembilden omfattar låg- eller ofullständig utbildning, svaga nätverk, psykisk ohälsa, neuropsykiatriska diagnoser, funktionsnedsättningar, språkbarriärer, rasism och brist på framtids-tro.

Nästan lika frekvent nämns utrikes födda kvinnor som har svårt att förena föräldraansvar, språkinläring och arbetsmarknadsinträde. Långtidsarbetslösa med komplex ohälsa, personer med samsjuklighet eller funktionsnedsättning och individer som lämnar kriminalitet eller institutionsvård beskrivs som andra kärnmålgrupper.

På strukturell nivå lyfts arbetslivets diskriminerande normer, bristande efterfrågan på enklare arbetsuppgifter, otrygga anställningsvillkor samt effekter av geografisk gleshet och demografisk obalans, särskilt i norra Sverige där kompetensbrist hotar den gröna omställningen. Social isolering, ofrivillig ensamhet, digitalt utanförskap och ökad psykisk ohälsa bland både unga och äldre räknas som tvärgående problem som förvärrar ovanstående gruppers utsatthet.

För att tackla dessa utmaningar krävs ett mer aktivt reformarbete varför en tydligare policyinriktning efterfrågas. Problemen ligger sällan på individnivå utan handlar om utmaningar i våra system. Politiken behöver därmed involveras och i högre grad skapa rätt förutsättningar för att hållbara sociala innovationer ska vara möjliga.

3. Inkludering av fler aktörer - hur ESF kan möta utmaningar tillsammans med andra aktörer.

Respondenterna vill se finansiering som sträcker sig längre än enstaka projektperioder, med möjlighet att trappa upp insatser från förstudie till implementering och skalning. Det framhålls att innovation innebär osäkerhet; därför bör ersättningsmodeller premiera lärande, iteration och resultat på systemnivå snarare än endast kvantitativa individmål. Finansiärerna uppmanas att samskapa utlysningar tillsammans med andra berörda samhällsaktörer och direkt med målgruppen/slutanvändarna för att säkerställa relevans och lokalt ägarskap. Krav på hög medfinansiering behöver mjukas upp för idéburna och små aktörer, samtidigt som stödet ska kunna täcka indirekta kostnader för samverkan och administration. Flera röster föreslår blandfinansiering och resultatdelningsmodeller – till exempel sociala utfallskontrakt – som delar risk mellan stat, region, kommun och privata investerare. Slutligen efterfrågas en uppföljningskultur som kombinerar kvantitativa indikatorer med kvalitativa berättelser om egenmakt/empowerment, förbättrad samordning och långsiktig samhällsnytta, snarare än strikt resultatstyrning på kort sikt. Ett mer enhetligt uppföljnings- och utvecklingsarbete nämns där också nära koppling till forskning och konkret kunskaps-utveckling/spridning blir viktiga inslag för att dra nytta av de erfarenheter som projekten producerar.

4. Ett hållbart och forskningsförankrat utvecklingsarbete över tid - integrerad utveckling med nära koppling till akademien.

Till sist lyfts vikten av att få en mer nära koppling mellan praktik, lärande och utveckling. Att varje projekt integreras i ordinarie verksamhet ökar chansen till hållbarhet, spridning och skalning medan kopplingen till forskarvärlden ger chans till höjd kvalitet och legitimitet. Olika professioner behöver samverka för att projekten, som ofta hanterar en eller flera komplexa utmaningar, ska generera det värde som efterfrågas.

Bilaga 1

Följebrev till enkät 2025

Hej!

Får vi be om 5-10 minuter av din tid för att fylla i en enkät? Vi vill gärna veta vilka behov du och din organisation har och vilka möjligheter du ser i arbetet med nytänkande lösningar inom social inkludering, arbetsmarknad och utbildning!

Europeiska socialfonden (ESF) har under 2021-2027 inrättat ett särskilt programområde för social innovation i Sveriges nationella ESF-program. Syftet är att främja nya lösningar som kan möta de utmaningar som finns inom social inkludering, arbetsmarknad och utbildning. Även inom ESF:s övriga programområden kan sociala innovationer utvecklas, implementeras och spridas.

På uppdrag av Svenska ESF-rådet är [Mötesplats Social Innovation](#) i samarbete med [Nationella nätverket för samordningsförbund](#) och [Partnerskapet för social innovation i Örebro Län](#) [Nationellt kompetenscenter för social innovation i Europeiska socialfonden](#) (ESF) i programperioden ESF+ 2021-2027.

Kompetenscentret ger stöd till ESF-finansierade projekt inom ESF:s programområde E (social innovation), Svenska ESF-rådet och andra nyckelaktörer. Vi arbetar även med att stärka ekosystemet för social innovation i Sverige – det vill säga de aktörer och faktorer som påverkar möjligheterna att utveckla och förverkliga nytänkande lösningar på samhällsutmaningar.

Enkät för att fånga upp behov och möjligheter

För att fånga upp aktuella behov och möjligheter för arbetet med nytänkande lösningar inom social inkludering, arbetsmarknad och utbildning delar vi nu en enkät. Underlaget kommer användas som inspel till ESF:s kommande utlysningar inom social innovation.

Enkäten "Omvärldsspaning till ESF:s stöttning av social innovation:

<https://esmaker.net/nx2/s.aspx?id=297fae4c6244>

Sista dag att svara är 30 maj.

Vill du veta mer om social innovation?

Sociala innovationer är nya idéer som möter samhällsbehov, skapar sociala relationer och formar nya samarbeten. Dessa innovationer kan vara produkter, tjänster eller modeller som möter ouppfyllda behov mer effektivt. Tre centrala dimensioner urskilts i social innovation

- möta sociala behov
- förändra sociala relationer
- öka människors egenmakt (empowerment)

Sociala innovationer kan ta sig formen av exempelvis nytänkande metoder, verksamheter och samarbeten. De kan utvecklas på alla nivåer i samhället – från lokal till global nivå. De utvecklas i alla samhällssektorer – civilsamhälle, offentlig sektor, näringsliv och akademi – och ofta i tvärssektoriell samverkan.

På Mötesplats Social Innovations [webbplats](#) kan läsa mer om sociala innovationer.

Vi ser fram emot att få ta del av era svar! Tack på förhand.

Vänliga hälsningar,

Sveriges nationella kompetenscentrum för social innovation